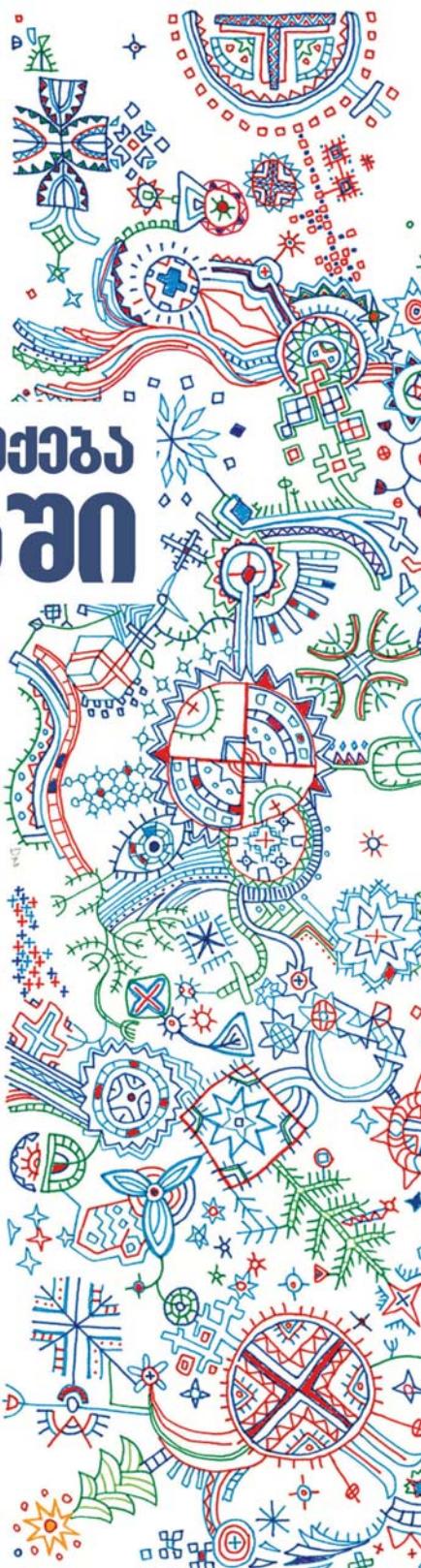

ეთნოკური და
რელიგიური
უძლის სოფების
თემატიკის გამუშავება
მეზონაში

საქაზისო პრიცეპაჟი

EURASIA
PARTNERSHIP
FOUNDATION

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

MDF
MOSCOW DEVELOPMENT CENTER

სახელმძღვანელო გამოცემულია „მედიის განვითარების ფონდის“ მიერ პროექტის „დისკრიმინაციული, ეთნიკური და რელიგიური ტერმინოლოგიის გამოყენების პრევენცია მედიაში“ ფარგლებში. პროექტი ხორციელდება პროგრამის „ეროვნული ინტეგრაცია და ტოლერანტობა საქართველოში“ (NITG) ფარგლებში საქართველოს გაეროს ასოციაციის (UNAG) და ევრაზიის თანამშრომლობის ფონდის (EPF) აღმინისტრირებითა და შეერთებული შტატების საერთაშორისო განვითარების (USAID) სააგენტოს დაფინანსებით.

ეთნოკური და
რელიგიური
უმციროსობის
თემატიკის გამუშავება
მედიაჰი

სახაზისო პრიცეპიაზი

სარჩევი

თავი I.	7
ზოგადი რეკომენდაციები ეთნიკური და რელიგიური უმცირესობების გაშუქებასთან დაკავშირებით	9
თავი II.	14
ეთნიკური და რელიგიური უმცირესობების თემატიკის გაშუქება ქართულ მედიაში (პრაქტიკული მაგალითები)	32
თავი III.	32
ეთნიკური უმცირესობების საკითხების გაშუქება ქართულ მედიაში – ეროვნული უმცირესობების ხედვა (კვლევის შედეგები)	32
თავი IV.	38
მედიის თვითრეგულირება და ეთნიკური და რელიგიური უმცირესობების საკითხების გაშუქება	46
თავი V.	46
ტერმინთა განმარტება	46

რედაქციის გან

წინამდებარე პუბლიკაცია მომზადდა როგორც დამხმარე სახელ-მძღვანელო იმ უურნალისტებისათვის, რომლებისთვისაც ეს პრო-ფესია უდიდეს პასუხისმგებლობასა და პროფესიონალიზმს უკავ-შირდება. უურნალისტიკის საერთაშორისო სტანდარტების შე-მცენება არის მუდმივი პროცესი, რომელიც მედიისა და საზო-გადოების მუდმივ თანამონაწილეობას, მსჯელობას და გააზრე-ბას მოიცავს.

ამ პროცესში უდიდესი მნიშვნელობა ენიჭება მედიის კვლევას და მონიტორინგს, რაც არ უნდა განვიხილოთ, როგორც ჟურნალის-ტებისადმი ანტაგონისტური ქმედება, პირიქით, როგორც სოლი-დარობა და ხელშეწყობა.

ქართულ მედიაში ეთნიკური და რელიგიური უმცირესობების თე-
მატიკის ასახვის მონიტორინგზე დაყრდნობით მომზადებული ეს
დამხმარე სახელმძღვანელო საინტერესო იქნება იმ ჟურნალის-
ტებისთვის, ვინც აცნობიერებს მედიის როლს საზოგადოებრივ
ურთიერთობებში, კერძოდ, უმცირესობების საკითხის ასახვას-
თან მიმართებაში.

პუბლიკაცია შეიცავს ზოგად რეკომენდაციებს, რომელიც საერთაშორისოდ აღიარებულ მედია-სტანდარტებზეა დაფუძნებული; მასში წარმოდგენილია ქართული მედიის მონიტორინგის შედეგები, რომელიც არა ცალკეული მედია-საშუალების კრიტიკას, არამედ ქართული მედიის მიერ გთნიკური და რელიგიური თემა-

ტიკის გაშუქების დროს დაშვებული შეცდომების კონკრეტულ მაგალითებზე განხილვას და ამ გზით მათ უკეთ აღქმა-გაანალიზებას ისახავს მიზნად; აქვე გთავაზობთ ეთნიკური უმცირესობების ფოკუს-ჯგუფების შედეგებს, რომელიც წარმოდგენას შექმნის იმაზე, თუ როგორ აფასებენ საქართველოს მოქალაქეები – ჩვენი ეთნიკური უმცირესობები, ქართული მედიის მიერ ამ თემატიკის გაშუქებას. სახელმძღვანელოში გადავწყვიტეთ თვით-რეგულაციის საერთაშორისო გამოცდილებისა და საქართველოში მოქმედი ეთიკური რეგულაციის მაგალითებიც მოგვეწოდებინა, ინფორმაციის სისრულისთვის. აქვეა ტერმინთა განმარტება, რომელიც ასევე საერთაშორისო სტანდარტულ განმარტებებზეა დაფუძნებული. ამასთან, შევეცადეთ ვყოფილიყავით ლაკონურები და დაგვეზოგა პრაქტიკოსი უურნალისტების დრო. ბუკლეტში მხოლოდ ის ძირითადი საბაზისო პრინციპები შევიტანეთ, რომელიც მათ სწორედ პრაქტიკაში – ეთნიკურ და რელიგიურ თემატიკასთან შეხების დროს გაჩენილ კითხვებზე სწრაფი და ცივილიზებულ მსოფლიოში მიღებული მედია-სტანდარტის-თვის შესაბამისი პასუხების მოძიებაში დაეხმარება.

მედიის განვითარების ფონდი

0130 |

ზოგადი რეკომენდაციები
ეთნიკური და რელიგიური
უმცირესობების გაშუქებასთან
დაკავშირებით*

თანამედროვე მსოფლიოს პროგრესული საზოგადოებები და მე-
დია საშუალებები აღიარებენ და სამოქმედო პრინციპად მიიჩნე-
ვენ იმ დებულებებს, რომელიც თანამედროვე უურნალიზმის შე-
მადგენელ ნაწილად და რეკომენდაციებად დამკვიდრდა ეთნი-
კური და რელიგიური უმცირესობების, მათი ნარმომადგენლების,
მათთან დაკავშირებული საკითხების, პრობლემების, მოვლენე-
ბის თუ ახალი ამბების გაშუქების დროს.

მედია საშუალებებისთვის რეკომენდირებულია დაიცვან შემდეგი სახელმძღვანელო პრინციპები:

 თავიდან აიცილონ ისეთი მასალის გამოქვეყნება, რომელიც შესაძლოა შეურაცხმყოფელი აღმოჩნდეს რომელიმე ეთნიკური ან/და რელიგიური უმცირესობისთვის, აღვივებდეს სიძულვილს, შეუწყნარებლობას მათ მიმართ, თესავდეს შუღლს ეთნიკურ/რელიგიურ უმრავლესობასა და უმცირესობას შორის, იყოს დისკრიმინაციული ეთნიკური ან/და რელიგიური ნიშნით;

* რეკომენდაციები მომზადებულია ეთნიკური და რელიგიური უმცირესობების გაშეუქმნის საერთოშრომისოდ მიღებული და საჯაროველოს მაუწყებელთა კოდექსში გათვალისწინებული პრინციპების საფუძვლებზე.

ცირესობების წარმომადგენლების აზრები და შეხედულებები; ხელი შეუწყონ მათ ინტეგრირებას საზოგადოებაში;

 არ მოახდინონ რაიმე პრობლემის ხელოვნური ასოცირება რომელიმე ეთნიკურ ან რელიგიურ უმცირესობასთან და ამით ხელი არ შეუწყონ სტერეოტიპების ჩამოყალიბებას ან არსებული სტერეოტიპების გამყარებას;

 არ განაზოგადონ უმცირესობის ცალკეული წარმომადგენლის საქმიანობა, ქცევა თუ ქმედება მთელ ეთნიკურ ან რელიგიურ ჯგუფზე;

 თავი შეიკავონ პირის (პირების) ეთნიკურ ან რელიგიურ კუთვნილებასა და უარყოფით მოვლენებს შორის დაუსაბუთებელი პარალელების გავლებისაგან;

 არ აღნიშნონ (ყურადღება არ გაამახვილონ) უმიზეზოდ, აუცილებლობის გარეშე, პირის (პირების) ეთნიკური ან რელიგიური კუთვნილება. პირის ეთნიკური ან რელიგიური კუთვნილება აღნიშნონ მხოლოდ მაშინ, როდესაც ამას არსებითი მნიშვნელობა აქვს გასაშუქრებელი ამბისთვის.

 კრიმინალის გაშუქებისას თავი შეიკავონ ეჭვმიტანილის (ბრალდებულის, დამნაშავის) ეთნიკური ან/და რელიგიური კუთვნილების მითითებისაგან. ეთნიკური ან რელიგიური ნიშნით ეჭვმიტანილი ან ბრალდებული მოიხსენიონ მხოლოდ მაშინ, თუ ეს არსებითია გასაშუქრებელი ამბისთვის (მაგალითად, თუ კრიმინალი ეთნიკურ/რელიგიურ ნიადაგზე მოხდა);

 არ აღწერონ ისეთი ფიზიკური მონაცემები, რომლებმაც დანაშაულებრივი ქმედება შეიძლება სრულიად არასწორად ეთნიკურ წარმომავლობას დაუკავშიროს;

- ეთნიკური/რელიგიური უმცირესობის შესახებ მასალის მომზადებისას, ინტერვიუ/კომენტარი აიღონ უმცირესობის წარმომადგენლებისგან და ასახონ მათი მოსაზრებები. ანუ, აქციონ ისინი გამოქვეყნებული მასალის „სუბიექტებად“ და არა „ობიექტებად“;
- ეთნიკური/რელიგიური უმცირესობის წარმომადგენელთა კრიტიკის შემთხვევაში, მისცენ კრიტიკის ობიექტებს საკუთარი შეხედულებების გამოთქმის და პასუხის გაცემის საშუალება;
- რეაგირების გარეშე არ დატოვონ რესპოდენტის (წყაროს, სტუმრის, და ა.შ.) მიერ უმცირესობების შესახებ გამოთქმული ნეგატიური შეხედულებები, დაუსაბუთებელი ბრალდებები, სტერეოტიპული მოსაზრებები, ქსენოფობიური გამონათქვა-მები; რეაგირება მოახდინონ სხვადასხვა ფორმით: მოთხოვონ რესპონდენტს, დაასაბუთოს საკუთარი მოსაზრება; გან-მარტონ განცხადების ქსენოფობიური და დისკრიმინაციული ხასიათი და გამოხატონ სარეაქციო პოზიცია მსგავსი შინაარსის განცხადებებთან მიმართებით.
- ეთნიკურ/რელიგიურ ნიადაგზე მომხდარი კონფლიქტები თუ დაპირისპირებები გააშუქონ ობიექტურად, დაპირისპირების ისტორიისა და მიზეზების სრულყოფილი აღწერით და კონფლიქტის მხარეებისა და ნეიტრალური მხარის კომენტარების თანაზომადი ფორმით წარმოდგენის ჩათვლით;
- არ გააშუქონ უმცირესობების წარმომადგენელთა მიერ ჩადენილი დანაშაული ან ძალადობა ისეთი ფორმით, რომელიც ხელს შეუწყობს უარყოფითი სტერეოტიპის ჩამოყალიბებას;
- თავი შეიკავონ ისეთი გამონათქვამების ტირაჟირებისგან, რომლებიც აღვივებს სიძულვილს, ადამიანთა შორის შუღლს,

უდიერად, დაცინვით მოიხსენიებს განსხვავებული ეთნიკური წარმომავლობის ან რწმენის ადამიანებს;

- არ დაუშვან რელიგიურ თემაზე მასალების მეშვეობით ადამიანებისა გრძნობებით მანიპულირება, რომელიმე რელიგიური შეხედულებისა თუ მრნამსის გაქილიკება;
- თავი შეიკავონ ისეთი მასალის გამოქვეყნებისაგან, რომელ-მაც შეიძლება შეურაცხყოს ესა თუ ის რელიგიური ჯგუფი;
- სწორად გამოთქვან და დაწერონ ეთნიკური უმცირესობების სახელები და გვარები.
- არ გამოიყენონ ისეთი ლექსიკა (ტერმინები, სიტყვები, გამოთქმები) და გამოსახულება (კადრები თუ ფოტოები), რომლებიც შეიძლება დისკრიმინაციული, შეურაცხმყოფელი ან დამამცირებელი აღმოჩნდეს რომელიმე ეთნიკური ან/და რელიგიური უმცირესობისათვის. რეაგირება მოახდინონ ისეთ სიტყვებზე, რომლებიც ამცირებს და შეურაცხყოფს პიროვნებას ეთნიკური ან რელიგიური ნიშნით. რესპონდენტებს, რომლებიც აღნიშნულ სიტყვებს გამოიყენებენ, მკაფიოდ განუმარტონ სარედაქციო პოზიცია მსგავსი მოსაზრებებისა და გამოხატვის ფორმების მიმართ;

- ადამიანის ეთნიკური თუ რელიგიური კუთვნილება არ აღნიშნონ ისეთი სიტყვით თუ ტერმინით, რომელსაც უარყოფით ელფერი დაჰკრავს ქართულ რეალობაში. (მაგალითად, ნუ უწოდებენ ებრაელს „ურიას“, აზერბაიჯანელს „თათარს“, სომხური ეკლესიის მღვდელს „ტერტერას“, და ა.შ.).

ცხადია, ზემოაღნიშნული პრინციპები არ უკრძალავს მედიასა-შუალებებს ეთნიკური თუ რელიგიური კუთვნილების მოხსენი-

ებას ანდა ეთნიკური თუ რელიგიური უმცირესობების უარყოფითი მხარეების, ქმედებების თუ ქცევის გაშუქებას. ეს პრინციპები, უბრალოდ, ერთგვარი გზამკვლევია, რომელიც დაეხმარება მედიასაშუალებებს ისე გააშუქონ ეთნიკური და რელიგიური უმცირესობების თემატიკა, რომ თავიდან აიცილონ მათი დისკრიმინაცია და შეურაცხყოფა.

მედია საშუალებებმა ყურადღება უნდა მიაქციონ იმას, რომ უმცირესობების წარმომადგენლები მოხსენიებულნი არ იქნენ ეთნიკური თუ რელიგიური ნიშნით უმიზეზოდ, დაუსაბუთებლად, წინასწარი განწყობის, ანუ, არსებული სტერეოტიპების გავლენით. ამის თავიდან ასაცილებლად საკუთარ თავს კითხვები უნდა დაუსვან: საჭიროა ეთნიკური ან რელიგიური კუთვნილების ხსენება? არსებითი მნიშვნელობა აქვს ამ ნიშნით მოხსენიებას გაშუქებული ამბისთვის? რა საინფორმაციო ლირებულებას ჰმატებს მათი ამ ნიშნით მოხსენიება გასაშუქებელ ამბავს? წარმოადგენს კი პირის ეთნიკური წარმომავლობა თუ რელიგიური მრნამსი საზოგადოებრივი ინტერესის საგანს?

ასეთ დროს სწორი გადაწყვეტილების მისაღებად ერთერთი საუკეთესო ტესტი კი ასეთია: დაფიქრდნენ, ეთნიკური უმცირესობის ნაცვლად მასალის პერსონაჟი ქართველი რომ იყოს, მიუთითებდნენ თუ არა ქართველის ეთნიკურ წარმომავლობას? ანდა, რელიგიური უმცირესობის ნაცვლად მართლმადიდებელი რომ იყოს, მიუთითებდნენ თუ არა მართლმადიდებლის რელიგიურ მრნამსს?

თავი II

ეთნიკური და
რელიგიური უმცირესობების
თემატიკის გაშუაბა
ქართულ მაღიაში
(პრაქტიკული მაგალითები)

მედიის განვითარების ფონდმა 2010 წლის 1 იანვრიდან 2010 წლის 1 აპრილის ჩათვლით განახორციელა ქართულენოვან მედია-საშუალებებში ეთნიკური და რელიგიური უმცირესობების საკითხების გაშუქების მედია-მონიტორინგი.

მონიტორინგი განხორციელდა საქართველოს გაეროს ასოციაციის (UNAG) და ევრაზიის თანამშრომლობის ფონდის (EPF) პროგრამის – „ეროვნული ინტეგრაცია და ტოლერანტობა საქართველოში“ ფარგლებში, შეერთებული შტატების საერთაშორისო განვითარების (USAID) სააგენტოს დაფინანსებით.

მედია-მონიტორინგის ინტერესის სფეროში იყო პარველი არხის, რუსთავი 2-ის, იმედის, მაესტროსა და კავკასიის საინფორმაციო გამოშვებები. ასევე გაზეთები: „24 საათი“, „რეზონანსი“, „ახალი თაობა“, „ალია“, „ასავალ დასავალი“, „კვირის პალიტრა“, „ჯორჯიან თაიმსი“. ასევე რეგიონული პრესა: „პს“, „ახალი გაზეთი“ (ქუთაისი), „სამხრეთის კარიბჭე“ (ახალციხე), „კახეთის ხმა“ (კახეთი), „თავისუფალი სიტყვა“ (ქართლი), „ბათუმელები“ (აჭარა), „ლიაბოქლომი“ (სამეგრელო), „გურია ნიუსი“ (გურია).

მონიტორინგი განხორციელდა როგორც რაოდენობრივი, ისე თვისობრივი კუთხით. მონიტორინგის შედეგები ყოველკვირეულად ეგზავნებოდა მედიის და საზოგადოების წარმომადგენლებს (სულ 425 ელექტრონულ მისამართზე), რათა კონკრეტული

მაგალითების დემონსტრირებით მომხდარიყო შემდგომი შეცდო-
მების დაშვების პრევენცია. მონიტორინგის შედეგად გამოვლე-
ნილი დინამიკა აჩვენებს, რომ პროექტის ფარგლებში არჩეულმა
ამ მეთოდიკამ გაამართლა (შედეგები იხილეთ ქვემოთ).

მონიტორინგის შედეგად დაფიქსირდა შემდეგი შედეგი:

მედია საშუალებებში (7 საერთო-სახელმწიფოებრივი, 8 რეგი-
ონული გაზეთი, 5 ტელევიზია) ეთნიკური უმცირესობების გაშუ-
ქების წილი მცირეა. კერძოდ: 2010 წლის 1 იანვრიდან 2010 წლის
1 აპრილამდე სულ დაფიქსირებულია ეთნიკურ და რელიგიურ
უმცირესობებთან დაკავშირებული თემატიკის გაშუქების 147
ფაქტი. ამ 147 ფაქტიდან 126 არის ეთნიკური უმცირესობების
გაშუქების ფაქტი, 21 – რელიგიური უმცირესობების გაშუქების.
შესაბამისად – რაოდენობრივა კვლევამ აჩვენა, რომ ეთნიკური
და რელიგიური უმცირესობების თემატიკის გაშუქების წილი სა-
ერთო საინფორმაციო ნაკადში ძალიან მცირეა, განსაკუთრებით
ეს ეხება რელიგიური უმცირესობების თემატიკას.

რაც შეეხება თვისობრივ მხარეს: საანგარიშო პერიოდში ეთნი-
კური უმცირესობების თემაზე მოკვლეული 126 ფაქტიდან სტან-
დარტების დარღვევით გაშუქებულია 41 ფაქტი, სტანდარტების
დაურღვევლად კი გაშუქებულია 85 ფაქტი.

სტანდარტების დარღვევით გაშუქებული ფაქტების უმეტესი
წილი ბეჭდვით მედიაზე მოდის. საბოლოო ჯამში, მონიტორინგის
პერიოდში, რელიგიური უმცირესობების საკითხების გაშუქების
სულ 21 ფაქტიდან, 15 გაშუქებულია სტანდარტების დარღვევით
და მხოლოდ 6 – სტანდარტების დაურღვევლად.

თვისობრივი მონიტორინგის შედეგად გამოკვეთილია დარღვე-
ვების შემდეგი ტიპები, რომელთაც რამდენიმე მაგალითთან ერ-
თად ნარმოგიდგენთ.

დისკრიმინაციული, შეურაცხმყოფელი და ქსენოფობიური ტერმინოლოგიის გამოყენება

1. გაზეთ „ლია ბოქლომის“ სტატიის (№ 10, 14, 21-28 იანვარი, 2010 წ.) „რატომ გვაძოლებენ ჩინელები?!“ სათაური ქსენო-ფობიური და შეურაცხმყოფელია. წინადადება სტატიაში – „ძვირფასო მკითხველო ნურავის მოატყუებინებთ თავს და სანამ პროდუქციის რეალურ ფასს არ შეიტყობთ „**ნერილთვა-ლებებთან**“ ნურაფერს იყიდით“, დამცინავი, შეურაცხმყოფელი და რასობრივი ნიშნით დისკრიმინაციული ტერმინოლოგიის გამოყენების მაგალითია.
2. 1-7 თებერვლის გაზეთ „ასავალ-დასავალის“ № 5 (801) სტატიის სათაური „**მარადი ურიიდან მარად მიშამდე**“ შეურაცხმყოფელია საქართველოში მცხოვრები ებრაელი ხალხის მიმართ. სიტყვა „**ურია**“ (მიუხედავად იმისა, რომ ბიბლიური ტერმინია) საქართველოში ის ეთნიკური თემის წევრისათვის სრულიად უსაფუძვლოდ, დამაკნინებელ ნიუანსს შეიცავს და ზეპირსიტყვიერებაში გარკვეულ ნეგატიურ მდგომარეობას უკავშირდება (მაგ. „ურიის ვალი“), აღსანიშნავია, რომ ეს სიტყვა უფრო გარცელებული გასულ საუკუნეში იყო და დღევანდელობაში შედარებით იშვიათად გვხვდება.

დისკრიმინაციული მიდგომა კრიმინალური ამბების გაშუქებისას და ცალკეული ჯგუფების სტერეოტიპიზაცია;

1. 8 თებერვალს „რუსთავი 2“-ის 15:00 საათიანმა „**კურიერმა**“ გააშუქა კონტრაბანდული საქონლის შემოტანაზე სომხეთის მოქალაქის დაკავების ფაქტი:

„ფინსანსთა სამინისტროს საგამომძიებლო დეპარტმენტის თანამშრომლებმა კონტრაბანდული ოქროს პარტია და გადამ-

ზიდავი დააკავეს. კონტრაპანდა მაღულად სომხეთიდან შემოღიოდა. დავით ქაშიაშვილი გვერთვება პირადაპირ ეთერში. დავით როგორ შემოჰქონდათ კონტრაპანდა საზღვარზე?

დავით ქაშიაშვილი (შურნალისტი): როგორც შენ თქვი, ორაკლი, სომხეთის მოქალაქე ქალბატონ გრეტა სუკიანიანს ძვირფასი ნივთები სადახლოს საბაჟოს გავლით გადმოჰქონდა ფარულად. გამოძიების ინფორმაციით, ძვირფასეულობა სომები ეროვნების ქალბატონს აზღუდში ჰქონდა დამაღული. ქალბატონმა ეს ნივთები საბაჟო წევების გვერდის ავლით შემოიტანა საზღვარზე და საზღვარზე დააკავეს სწორედ ეს ქალბატონი, ფინანსთა სამინისტროს საგამომძიებლო დეპარტამენტის თანამშრომლებმა.

გ. სუკიანიანი (დაკავებული ქალბატონი): მოვდიოდი საქართველოში. შევედით საბაჟოზე, თან მქონდა ძვირფასი ნივთები. მე დეკლარაცია არ შევავსე. დაიწყო შემოწმება და აღმომჩინევს ეს ოქრო.

დავით ქაშიაშვილი (შურნალისტი): დაახლოებით 40 ათასი ლარის ოდენობის ძვირფასი ნივთები, როგორც უკვე მოისმინეთ საზღვარზე კონტროლის გვერდით ავლით შემოიტანა სომები ეროვნების ქალბატონმა. ქართული კანონმდებლობით კი გრეტა სუკიანიანი გასამართლდება სისხლის სამართლის კოდექსის 214-ე მუხლით – კონტრაპანდული ტვირთის შემოტანა, რომელიც ითვალისწინებს 5-დან 7 წლამდე თავისუფლების აღკვეთას.“

ეს სიუჟეტი ნეიტრალურ და არადისკრიმინაციულ გაშუქებად ჩაითვლებოდა, სიუჟეტის ავტორი დანაშაულში ეჭვმიტანილის მოხსენიებისას მხოლოდ „სომხეთის მოქალაქით“ რომ შემოფარგლულიყო, რადგან ეთნიკური კუთვნილება არ უკავშირდება და არ ხსნის დანაშაულის განმაპირობებელ მიზეზს

და არსს. მაგრამ, სიუჟეტში ამ ეჭვმიტანილის მოხსენიება ეთნიკური ნიშნით უკვე ეთნიკური უმცირესობის დისკრიმინაციული გაშუქების და სტერეოტიპიზაციის მაგალითია. ეჭვმიტანილი ორჯერ იქნა მოხსენიებული როგორც „**სომეხი ეროვნების ქალბატონი**“ მაშინ, როდესაც მისი ეთნიკური წარმომავლობა საზოგადოებრივი ინტერესის საგანს არ წარმოადგენდა. უურნალისტს ამ ფრაზის ნაცვლად შეეძლო გამოეყენებინა სიტყვა „**ეჭვმიტანილი**“, რითაც თავიდან აიცილებდა სტერეოტიპიზაციას ეთნიკური ნიშნით.

2. 2010 წლის 14 იანვარს გაზეთ „ახალი თაობის“ (№10) სტატიაში „სასულიერო პირების მიერ აღკვეთილი დანაშაული“ აღნერილია ინციდენტი:

„დანაშაული პოლნისის რაიონის სოფელ წულრულაშენის ეკლესიის მიმდებარე ტერიტორიაზე მოხდა, სადაც ეკლესიის მოძღვარი და მორჩილები თივას აგროვებდნენ და ახარისხებდნენ. ამ დროს ნასვამ მდგომარეობაში მყოფი ძმები ჟ. ხ. და რ. ხ. ავტომანქანით მიუახლოვდნენ მათ და მოსთხოვეს სასწრაფოდ დაეტოვებინათ ეკლესიის მიმდებარე ტერიტორია, იმ მოტივით, რომ ეკლესია და მისი მიმდებარე ტერიტორია იყო სომეხი ერის საკუთრება. წინააღმდეგ შემთხვევაში, თუკი საეკლესიო პირები არ შეასრულებდნენ მათ მოთხოვნას, ძმები მათ იქ ყოფნის საშუალებას არ მისცემდნენ. მეტიც, სასულიერო პირების მხრიდან სიმშვიდისკენ მოწოდებამ **დამნაშავები** კიდევ უფრო გააღიზიანა და უკვე მუქარის რეალურად შესრულება სცადეს. ერთ-ერთმა მათგანმა – რ.ხ.-მ მანქანის საპარგულიდან რეინის ქანჩი ამოიღო და უცენზურო სიტყვებით ისევ დაუწყო ლანძღვა.

...20 წუთის შემდეგ ისინი კვლავ დაპრუნდნენ წულრულაშენის ეკლესიის მიმდებარე ტერიტორიასთან. სოფელ პოლნისიდან წამოღებული 16 კალიბრიანი სანადირო თოვიდან დაიწყო

**სროლა. მამა სერაფიმებ და მორჩილებმა თავდაცვის მიზნით
იქვე მდგარ შენობას შეაფარეს თავი.... ”**

სტატიის ავტორი არც სახელებს და არც ეთნიკურ წარმო-
მავლობას ასახელებს, მაგრამ აშკარაა, რომ გულისხმობს სო-
მები ეროვნების ადამიანებს, რომლებსაც **დამნაშავეებად** მო-
იხსენიებს. ეს არის დანაშაულის გაშუქებისადმი დისკრიმინა-
ციული მიღვომა. ავტორი ახდენს არა კონფლიქტში მონაწი-
ლეთა ციტირებას (რაც თავისთავად იქნებოდა არასარწმუნო
წყაროზე დაყრდნობით, რადგან უურნალისტი ამ ფაქტს არ
შესწორებია) არამედ მხარის მონაყოლის ფაქტად ფიქსირებას
(მაგ. „...იმ მოტივით, რომ ეკლესია და მისი მიმღებარე ტერი-
ტორია იყო სომეხი ერის საკუთრება“). ამგვარად, ადგილი
აქვს კრიმინალის სტერეოტიპიზაციას. უურნალისტი მომხ-
დარს თავის შეფასებას აძლევს და „**დამნაშავეებად**“ აცხა-
დებს პირებს, რომელთა მიმართ არანაირი პროცესუალური
ქმედება არ განხორციელებულა (ყოველ შემთხვევაში, სტა-
ტიაში ამაზე საუბარი არ არის). იგი ამბავს გადმოგვცემს კონ-
ფლიქტის მხოლოდ ერთი მხარის (ეთნიკური ქართველების)
პოზიციიდან (ისიც სხვათა მონათხრობზე დაყრდნობით, თუმ-
ცა არც ამ გარემოებას უსვამს ხაზს).

სტერეოტიპები, წინასწარი განწყობები

1. 25-31 იანვარს გაზეთ „ასავალ-დასავალში“ (№4; (800)) გა-
მოქვეყნებულ სტატიაში „უკარინაში ამ ხელისუფლების გა-
ნაჩენი იწერება! სააკაშვილმა იცის, რომ 7 თებერვლიდან მისი
საქმე დამთავრებულია!“ წერია: „სააკაშვილმა ვინმე ებრა-
ელი შაბათასგან პეროვსკაიას ქუჩაზე 5-ოთახიანი სახლი
შეიძინა“. აქც, როგორც წინა შემთხვევებში, პროფესიული
სტანდარტების უხეშ დარღვევასთან გვაქვს საქმე. ჯერ ერთი,
იმ ადამიანის ეთნიკურ წარმომავლობას, რომელმაც, გაზეთის

მტკიცებით, ბინა გაყიდა, არავითარი კავშირი არა აქვს სტატიის თემასთან და მისი წარმომავლობა არც რაიმე საზოგადოებრივ ინტერესს წარმოადგენს. მეორე, ეთნიკური წარმომავლობა აქ ავტორს ნახსენები აქვს ძალზე დამამცირებელ, შეურაცხმყოფელ კონტექსტში. სტატიის ავტორი საპჭოთა პერიოდში ჩამოყალიბებული იმ სტერეოტიპით მანიპულირებს, რომლის თანახმადაც, ეპრაელები ითვლებოდნენ მეორეხარისხოვან ადამიანებად, რომლებსაც ვაჭრობის მეტი არაფერი შეეძლოთ (ეს პროფესიაც იმ დროს არსებული სტერეოტიპის მიხედვით დამამცირებელ საქმიანობად მიიჩნეოდა). ეს სტერეოტიპი ავტორმა სტატიაში გამოხატული უარყოფითი დამოკიდებულების დრამატიზების, ემოციის გაძლიერების მიზნით გამოიყენა. საკითხის ასეთი გაშუქება შეურაცხმყოფელია ეპრაელი ხალხისათვის.

2. 2010 წლის 25 იანვრის 12:00 საათიან გამოშვებაში ტელეკომპანია „რუსთავი 2“-მა ავტოავარიის შემთხვევა ასე გააშუქა:

„შვიდი ადამიანი გარდაიცვალა ავტოავარიის შედეგად თბილისი-რუსთავის გზაზე, ორი მძიმედ დაშავებული კი საავადმყოფოშია გადაყვანილი. ერთმანეთს ბერძვესა და მერსედესის მარკის ავტომობილები შეჯახნენ. უბედური შემთხვევის მიზეზები ჯერ-ჯერობით უცნობია. წინასწარი ინფორმაციით, მერსედესის მარკის ავტომობილში ბოლნისში მცხოვრები აზერბაიჯანელები ისხდნენ. მგზავრებიც და მძღოლიც, სავარაუდოდ, ნასვამები იყვნენ. მომხდართან დაკავშირებით გამოძიება გრძელდება.

გიორგი სამხარაძე (საპატრულო პოლიციის თანამშრომელი): ფონიჭალა-მარნეული-გუგუთის მე-5 კილომეტრზე მოძრაობდა ავტომანქანა პეემვე და ავტომობილი მერსედესი, რომელთა შორისაც მოხდა შეჯახება. სავარაუდოდ, 7 კაცი არის მსხვერპლი, 2 კაცი გადარჩა, რომლებიც სას-

წრაფო დახმარების მანქანების საშუალებით გადაყვანილი არიან საავადმყოფოში. დანარჩენ ყველაფერს რაც შეეხება – დანარჩენს გამოძიება დაადგენს“.

ეს არის სტერეოტიპიზაციის და ნინასნარი განწყობის შექმნის და ასევე ეთნიკური ნიშნით დისკრიმინაციის ტიპური მაგალითი. დაღუპულებისა და დაშავებულების ეთნიკური კუთვნილების აღნიშვნა არავითარ საზოგადოებრივ ინტერესს არ წარმოადგენდა. ეთნიკურ წარმომავლობას არავითარი კავშირი არ ჰქონდა სიუჟეტის თემასთანაც. მეტიც, სიუჟეტის ავტორმა ვარაუდი გამოთქვა, რომ ერთ-ერთი მანქანის მგზავრები და მძღოლი, ნასვამები იყვნენ. სიუჟეტის ავტორის ტექსტი ისე იყო აწყობილი, რომ მაყურებელს შექმნოდა სრულიად უსაფუძვლო შთაბეჭდილება, თითქოს ავარია იმ მანქანის მიზეზით მოხდა, რომელშიც მთვრალი აზერბაიჯანელები იყვნენ. თუმცა პატრულის თანამშრომელს თავის კომენტარში არ უხსენებია დაზარალებულების წარმომავლობა, შემოიფარგლა მხოლოდ ფაქტების აღნერით და დაამატა, რომ დანარჩენს გამოძიება დაადგენდა.

ზემოხსენებული სიუჟეტი წარმოადგენს ტელევიზიის მიერ ფაქტის უპასუხისმგებლო გაშუქების მაგალითს. ასეთი გაშუქება ხელს უწყობს სტერეოტიპის შექმნას ან არსებული სტერეოტიპის გაძლიერებას.

უმცირესობები, როგორც უურნალისტური მასალის ობიექტები და არა სუბიექტები

1. გაზეთი „ახალი თაობა“ №67(5143); 22.03.2010. სტატია „ოსურმა ოპოზიციამ მიტინგი ვერ ჩაატარა, სომხებმა კი მოსკოვში ანტიქართული აქცია გამართეს“.

„ლარსის გახსნამდე ორიოდე დღით ადრე რუსეთში მცხოვრებმა სომხებმა ხელმოწერების შეგროვება დაიწყეს. ისინი ჯავახეთის რევიონისთვის ავტონომიის სტატუსის მინიჭებას ითხოვდნენ. საქართველოს ხელისუფლებამ ეს აქციაც უყურადღებოდ დატოვა. გუშინ კი მოსკოვში მცხოვრებმა სომხებმა უკვე ახალი მოთხოვნა წამოაყენეს. ეს მოთხოვნები მათ მოსკოვში, შვეიცარიის საელჩოს წინ გამართულ აქციაზე გაახმაურეს.

სომხური მედიის ცნობით, აქცია რუსეთში მყოფი **ჯავახეთელი სომხების** მიერ იყო ორგანიზებული. აქციაში რამდენიმე ათეული ადამიანი მონაწილეობდა. მათი მტკიცებით, საქართველოს ხელისუფლება სომხების დისკრიმინაციას ეწევა. აქციის მონაწილეებმა სომხური ენისთვის რევიონული ენის სტატუსის მინიჭებაც მოითხოვეს.

ამ მოთხოვნით რამდენიმე თვის წინ სომხეთის პრეზიდენტი სერჟ სარგისიანიც გამოვიდა. არადა, მისი წინამორბედი რობერტ ქოჩარიანი საქართველოში მცხოვრებ სომხებს ქართული ენის შესწავლისკენ მოუწოდებდა.

სომხური მედიის ინფორმაციით, აქციის მონაწილეებმა საგანგებო კომისიის შექმნაც მოითხოვეს, რომლის შემადგენლობაში სომხეთის, საქართველოს, რუსეთისა და შვეიცარიის წარმომადგენლები უნდა შევიდნენ. ამ კომისიამ საქართველოში მცხოვრები სომხების შევიწროვების ფაქტები უნდა შეისწავლოს.“

ინფორმაციაში გამოყენებული ფორმულირება „რუსეთში მცხოვრები სომხები“ არაკვალიფიციური და სტერეოტიპიზაციისკენ გადახრილია. არ არის მითითება იმისა, იყო ეს ფორმალურად რეგისტრირებული ჯგუფის წამოწყებული აქცია, თუ ცალკეული პირების ინიციატივა. არ არის გადმოცემული

ჟურნალისტები არა კვალიფიციურობის შედეგია ასევე ფორმულირება „ჯავახეთლი სომხები“. ასეთი ეთნიკური ჯგუფი ბუნებაში არ არსებობს. არსებობენ საქართველოს მოქალაქეები ეთნიკური სომხები, რომლებიც ჯავახეთში ცხოვრობენ.

2. **სტატია „სომხებს ქართულის სწავლა მოუწევთ“**, რომელიც გაზეთ „ჯორჯიან ტაიმსში“ (14-21 იანვარი, 2010; №1 (567)) გამოქვეყნდა, ასევე დისკრიმინაციული გაშუქების მაგალითია. ციტატა ამავე სტატიიდან: „ვაკახეთში სომხები რუსმა გენე-რალმა პასკევიჩმა გადაასახლა მე-19 საუკუნში, არავინ ამ-ბობს, რომ ქართული მიწები სომხებმა დატოვონ, მაგრამ მათ ქართული აუცილებლად უნდა ისწავლონ, რადგან ექსკლუ-ზიური უფლების მინიჭებას მათთვის არავინ აპირებს“ – ამ-ბობს რესპონდენტი. უურნალისტი არ განმარტავს რესპონდენ-ტის განცხადებების დისკრიმინაციულ კონტექსტს. მიწების საკუთრება არ განისაზღვრება ეთნიკური ნიშნით და ნების-მიერ მოქალაქეს, მიუხედავად მისი ეთნიკური კუთვნილებისა,

თანასწორად შეუძლია ისარგებლოს საკუთრების უფლებით. სათაური მიანიშნებს იმაზე, რომ ენის სწავლა სომები მოქალა-ქებისთვის იძულებითი ზომაა, მაშინ როცა მასალიდან არ ჩანს თავად სომები ეროვნების საქართველოს მოქალაქეების პოზიცია აღნიშნულთან დაკავშირებით და არც ის, თუ რამდე-ნად უზრუნველყოფს ხელისუფლება სახელმწიფო ენის სწავ-ლებას უმცირესობებისათვის. ამ სტატიაშიც ეთნიკური უმცი-რესობა ჟურნალისტური მასალის ობიექტია და არა სუბიექტი.

დისკრიმინაცია ეთნიკური ნიშნით.

დისკრიმინაციული განცხადებების ტირაჟირება

1. 2010 წლის 5 იანვარს ტელეკომპანია „რუსთავი 2“-ის 21:00 საათიან „კურიერში“ გავიდა სიუჟეტი, რომელშიც მოთხო-ბილი იყო ეჭვიანობის ნიადაგზე ჩადენილი მკვლელობის შე-სახებ:

„მკვლელობა ოჯახური კონფლიქტის ნიადაგზე. მძახალმა მძახალი იმსხვერპლა. ჰამლეტ გაჯიერება კახა მახარობ-ლიშვილი ეჭვიანობის ნიადაგზე საკუთარ სახლში დანით მოკლა. გაჯიერების მტკიცებით გარდაცვლილს მის ცოლთან სასიყვარულო ურთიერთობა ჰქონდა. მკვლელობა ახალი წლის წინა დღეს, 30 დეკემბერს მოხდა.

როცა კახა მახარობლიშვილი საავადმყოფოში მიიყვანეს, ის ჯერ კიდევ ცოცხალი იყო. ექიმებმა მისი გადარჩენა ვეღარ შეძლეს. ჭრილობები, რომლებიც კახა მახარობ-ლიშვილს გულ-მკერდის არეში მიაყენეს, სიცოცხლესთან შეუთავსებელი აღმოჩნდა. მკვლელობა ვარკეთილში, გარ-დაცვლილის მძახლის ჰამლეტ გაჯიერების სახლში, დილის 10 საათზე მოხდა.

რესპონდენტი: „გამოვედი გარეთ და პატრული იყო, მეტი არაფერი. პატრულმა გამოიძახა სასწრაფო, და იქ რაღაც არ ვიცი, რაღაცებს აკეთებდნენ, უბრალოდ მერე წაიყვანეს ის კაცი. მეტი არაფერი არ ვიცი ვიცი, ვიცი რომ მემ-გონი კაცი დაჭრეს“.

მკვლელობა ოჯახური კონფლიქტის ნიადაგზე მოხდა, მიზეზი ეჭვიანობა იყო. ეჭვმიტანილის მტკიცებით მის ცოლ-სა და გარდაცვლილ მძახალს ერთმანეთთან რომანი ჰქონდათ. სწორედ ამის გამო 48 წლის ჰამლეტ გაჯიევმა საკუთარ სახლში საქმის გასარჩევად მძახალი, შვილი და რძალი დაიბარა.

გაჯიევის კომენტარი: „მე შენთან ლაპარაკი მინდა მეთქი და საქმე გავარკვიოთ მეთქი. მე შენ რა უნდა გელაპარაკო შენ ვაფშეო ვინა ხარო, ისო, ფეხზე რო ვიდექი დამარტყა, დავეცი, დავავლე ამ დანას ხელი შესაშინებლად. ის კიდე რომ შემოვარდა ინერციით თუ რითი წამოვიდა და ხელში ვიგრძენი, რო შევურჭე“.

მძახლებს შორის სასიყვარულო ისტორია, ეჭვმიტანილის მტკიცებით დიდი ხნის წინ დაიწყო.

გაჯიევის კომენტარი: „დროთა განმავლობაში ვიგრძენი, რომ ჩემი ცოლის მხრიდან, უყურადღებობა ვიგრძენი ჩემს მიმართ. ნუ კითხვაზე თუ რა ხდება მანანა, რატო შეიცვალე ჩემდამი ვანწყობა, რატო შეგეცვალა? ის მპასუხობდა, რომ არაფერია ვიღლები“.

მეზობლის კომენტარი: „ისე უყვარდათ ერთმანეთი, ძალიან ტკბილი და კარგი ხალხი. სხვათა შორის მით უმეტეს აზერბაიჯანელები არიან და ესე კარგად ვიყავით ერთმანეთთან. კარგი ხალხი არიან ძალიან!“

ისტორიას, რომელსაც ეჭვმიტანილი აღიარებით ჩვენებაში ყვება, მეზობლების მსგავსად მოკლულის ოჯახის წევრებიც კატეგორიულად უარყოფენ. ისტორიის ცოცხალი გმირი, მანანა გაჯიევა კი უკანასკნელი 5 დღეა არავის უნახავს.

გარდაცვლილის ძმის, მანუჩარ მახარობლიშვილის, კომენტარი: „ელემენტარულად ალბათ თავის გასასამართლებლად. რაღაც ხო უნდა თქვას რატო მოვკალი კაციო. საიდან მოიტანა რა ვიცი, პათოლოგიური სიმთვრალე აქვს და დეგენერატი იყო კიდე, პირდაპირ გეუბნებით“.

გამოძიება ფაქტზე საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 109 მუხლით არის დაწყებული. საქართველოს კანონმდებლობით დანაშაული 7-დან 15 წლამდე თავისუფლების აღკვეთას ითვალისწინებს.“

ერთი შეხედვით ზემოაღნიშნულ სიუჟეტში ამბავი ნეიტრალურად იყო გადმოცემული. თავად უურნალისტს მკვლელის ეთნიკური წარმომავლობა არ დაუკონკრეტებია; სიუჟეტში არც საავტორო, ან სარედაქციო შეფასებებში რაიმე შეურაცხმყოფელი განცხადებები არ ყოფილა. თუმცა უურნალისტმა გამოიყენა მეზობლის კომენტარი, რომელიც დისკრიმინაციული ხასიათისაა და ეთნიკური ნიშნით განასხვავებს სიუჟეტის ობიექტს, აზერბაიჯანელების ზოგადად უარყოფით კონტექსტში მოხსენიების გზით: „ისე უყვარდათ ერთმანეთი, ძალიან ტკბილი და კარგი ხალხი. სხვათა შორის, მით უმეტეს, აზერბაიჯანელები არიან და ესე კარგად ვიყავით ერთმანეთთან. კარგი ხალხი არიან ძალიან!“

მეზობლის ეს კომენტარი დისკრიმინაციულია. მეზობლის კომენტარის ეს ფრაგმენტი არავითარ საზოგადოებრივ ინტერესს არ აკმაყოფილებს და მსგავს განცხადებას ეთნიკურად

აზერბაიჯანელი საქართველოს მოქალაქეები შეურაცხმყოფელად აღიქვამენ.

2. ტელეკომპანია „კავკასიის“ 14 იანვრის საღამოს საიუსეტი, რომელიც ერთ-ერთი ლტოლვილის საცხოვრებელი ადგილის დარბევას ეხებოდა. სიუსეტში ლტოლვილი მამაკაცი ამბობს: „ასეთ რაღაცას თვით აფხაზი არ გააკეთებდა, ამას ქართველი კი არა“. ლტოლვილი მამაკაცის ეს ეთნიკური ნიშნით დისკრიმინაციული და შეურაცხმყოფელი განცხადება არავითარ საზოგადოებრივ ინტერესს არ წარმოადგენდა და მისი ტირაჟირება არავითარი საინფორმაციო აუცილებლობით არ იყო განპირობებული. მედია საშუალებას შეეძლო არ გაეშვა იგი, ანდა გაშვების შემთხვევაში, უნდა აღენიშნა, რომ მსგავს განცხადებას ეთნიკური აფხაზები შეურაცხმყოფელად აღიქვამენ.

დისკრიმინაცია რელიგიური ნიშნით

1. 2010 წლის 21-28 იანვრის გაზეთ „ჯორჯიან ტაიმსის“ №02(568)-ში გამოქვეყნებული სტატია, სახელწოდებით „ტოლერანტობად გასაღებული შხამი „ეკუმენიზმისა“ ტრადიციული რელიგიების და რელიგიური უმცირესობების შეურაცხყოფის თვალსაზრისით ამ სტატიაში არა ერთი სტანდარტია დარღვეული: სტატიის ავტორის მიერ გაკეთებული შეურაცხმყოფელი განცხადებები, სიძულვილის ენა, ქსენოფობის და შეუწყნარებლობის ქადაგება, დისკრიმინაცია რელიგიური ნიშნით, სტერეოტიპიზაცია, უმცირესობების წარმოდგენა სტატიის ობიექტებად და არა სუბიექტებად.

მთელი სტატია ზემოაღნიშნული სულისკვეთებით არის განმამჭვალული, გაჯერებულია დამამცირებელი, შეურაცხმყოფელი განცხადებებით. არამართლმადიდებლები ურჯულოებად

არიან მოხსენიებულნი, ხოლო მათთან ურთიერთობა სამარცხინო და ლამის დანაშაულებრივ ქმედებად არის წარმოდგენილი, რჯულთშემწყნარებლობა მიუღებელ ცნებად განიხილება და ა.შ. სტატია საკმაოდ დიდია და საილუსტრაციოდ მხოლოდ ერთ ამონარიდს მოვიტანს:

„მეტიც, მიზანმიმართულ პროპაგანდას უწევენ იმ სიცორუეს, თითქოს წმინდა მეფე დავით აღმაშენებელი „ეკუმენისტი“ და რჯულთშემწყნარებელი იყო, მეჩეთში დადიოდა, იქ საეკლესიო კანონების საწინააღმდეგო ლოცვებს ესწრებოდა, მოწიწებით ისმენდა ყურანს, სადაც უარყოფილია წმინდა სამება, ხოლო ქრისტე ნახსენებია, როგორც წინასწარმეტყველი და არა როგორც განკაცებული ღმერთი – მესია. ამით ისინი ცდილობენ რელიგიურად გაუთვითცნობიერებელი საზოგადოების თვალში გამართლებულად წარმოაჩინონ უმაღლეს ხელისუფალთა „ყურბან ბაირამზე“ მეჩეთში მისვლა, იქ მოღებთან მუხლმორთხმით ჯდომა და „პაირამბა“; პატრიარქის აღსაყდრების დღეს 25 დეკემბერს სამების ტაძარში წირვაზე დასწრების ნაცვლად კათოლიკურ მესაზე დასწრება და მთელი საქართველოსთვის კათოლიკური „შობის“ მილოცვა, ხოლო ქავთარაძის ქუჩაზე იეზუიტური თვალთმაქცობით აშენებულ უკანონო ტაძარზე და პაპისტების აგრესიულ პროტელიტიზმზე თვალის დახუჭვა. იუდეველ რაბინებთან ერთად „ხანუკის“ აღნიშვნა; ლესელიძის ქუჩაზე მდებარე მართლმადიდებლური ტაძრის კარების წიხლით შენგრევა; იელოველთა და ათასი სხვა სექტების მომრავლების ხელშეწყობა და მათი რეგისტრირება; უკანონო მეჩეთების სოკოებივით მომრავლებაზე ფარული თანხმობა და სხვა ბოროტისჯულიერება.“

ეს გახლავთ საავტორო სტატიის ფორმით გასული მასალა, რომლის ავტორია მართმადიდებელ მშობელთა კავშირის წევრი ლე-

ვან ჩაჩუა. სტატიის დაბეჭდვის გადაწყვეტილებით გაზეთმა მოახდინა დისკრიმინაციული პროპაგანდის ტირაჟირება.

2. გაზეთი „ლია ბოქლომის“ (№10 (14); 2010) სტატიაში „საფრთხე ზუგდიდში სატანური სექტის ნარმომადგენლები გააქტიურდნენ“ პროფესიული სტანდარტების უხეში დარღვევით არის მოთხოვნილი რელიგიური უმცირესობების შესახებ: „სამეგრელოში არსებული განუკითხაობის ფონზე ზუგდიდში სატანისტური რელიგიის თეოსოფიის მომხრეები გააქტიურდნენ. მდიდრულად ჩატარებული და რუსულ ენაზე მოსაუბრე პიროვნებები, იეპოვას მოწმეთა მსგავსად კარდაკარ დადიან და საზოგადოებას სულიერ ხსნას ჰპირდებიან“.

თეოსოფები გაზეთში მოხსენიებულა საფრთხედ საქართველოსთვის, ხოლო თეოსოფია „ცრუ სწავლებად“. იეპოვას მოწმეები კი ისეთ მიუღებელ ადამიანებად, რომლებთანაც გასაუბრებაც კი არ ღირს. ასეთი გაშუქება შეიძლება შეურაცხმულელად აღიქვან საქართველოში მცხოვრებმა რელიგიურმა უმცირესობებმა.

სტერეოტიპიზაციაა რუსული ენისა და მდიდრული ჩატარების ხსენებაც, რადგან ინფორმაცია არ აზუსტებს, ეს ადამიანები რუსულად იმიტომ საუბრობენ, რომ რუსული მათი მშობლიური ენაა თუ იმიტომ, რომ მათი რელიგიური გაერთიანების კულტური საჭიროებაა. ან მდიდრულად ჩატარების მათ სოციალურ სტატუსს აღნიშნავს, თუ რელიგიურ კუთვნილებას.

შეურაცხმულელი გამონათქვამები

1. 2010 წლის 6 იანვარს გაზეთ „ახალი თაობის“ (№3 (5079)) სტატიაში „აფხაზებმა თავიანთი მომავალი უნდა განსაზღვრონ“ ვკითხულობთ: „ქართველთა საახალწლო მიმართვას აფხა-

ზეთში დიდი გამოხმაურება არ მოჰყოლია, შეიძლება იმიტომ, რომ ნაქეიფრები არიან და პახმელიაზე გამოსვლა ვერ მოასწრეს“.

ეს შეურაცხმყოფელი გამონათქვამია, თანაც განზოგადებული და მთელი აფხაზი ხალხის მისამართით ნათქვამი. ავტორის ტონი დამცინავია და ჩანს ირონიული დამოკიდებულება აფხაზი ხალხის მიმართ.

2. გაზეთ „ჯორჯიან ტაიმსის“ (14-21 იანვარი, 2010; №1 (567)) სტატიაში „სომხებს ქართულის სწავლა მოუწევთ“, ნათქვამია: „მე არ მესმის, რა დაკარგა სომხეთმა ყარაბახსა და ჯავახეთში. მე მათ ვურჩევ, ჩამოყალიბდნენ ფლორიდაზე, კალიფორნიაზე, კრასნოდარის მხარეზე, მარსელზე, სადაც ისინი კომპაქტურად ცხოვრობენ. მაგრამ საქმე იმაშია, რომ სომხებს გამბედაობა არ ჰყოფნით, ამერიკას მოსთხოვონ მიწები, ან თუნდაც საფრანგეთსა და რუსეთს“, – აცხადებს სტატიაში რესპონდენტი იოსებ ცინცაძე.

ეს შეურაცხმყოფელი გამონათქვამია, ტონი დამცინავი და ჩანს სომხებისადმი ირონიული დამოკიდებულება, ხოლო მედია საშუალება ამის უკრიტიკო ტირაჟირებას ეწევა.

უმცირესობის, როგორც ერთიანი მონოლითური ჯგუფის ნარმოდგენა, განზოგადება

1. 21-22 იანვრის გაზეთ „ალიას“ №6 (2443)-ში გამოქვეყნებული სტატიის სათაურია „გიგი უგულავას ქურთი მეტოვეები უჩივიან?“. სტატია აშუქებს მეტოვეების მიერ ეთნიკური ნიშნით დისკრიმინაციის ბრალდებით მერიის წინააღმდეგ სასამართლოში საჩივრის შეტანის ფაქტს. ასეთ სტატიაში დასაშვებია

თონიკურობის მითითება, ვინაიდან უშუალოდ ეხება სტატიის თემას, თუმცა უურნალისტმა ამის გაკეთება სტანდარტების დარღვევის გარეშე ვერ მოახერხა: სტერეოტიპიზაცია (პრო-ფესიასთან ეთნიკურობის მითითება), უმცირესობის ერთ მონოლიტურ ჯგუფად წარმოდგენა და უმცირესობის ერთი კონკრეტული ჯგუფის პროფესიის განზოგადება მთელ უმცირესობაზე („**საქართველოს ქურთები** თბილისის ხელისუფლებას უმხედრდებიან“). საკითხის ასეთ გაშუქებას შეურაცხ-მყოფელად აღიქვამენ საქართველოს ეთნიკური ქურთი მოქალაქეები.

2. გაზეთ „ალიაში“ №24 (2461), 4-5 მარტი, 2010, გამოქვეყნებული საინფორმაციო შენიშვნა „სამყაროს აღსასრულის მოლოდინში რუსმა სექტანტებმა თავი გამოქვაბულს შეაფარეს“ წარმოადგენს რელიგიური უმცირესობების ნეგატიური გაშუქების მაგალითს.

„ნეტავ, ერთ ფაქტს თუ მაინც გაიხსენებთ, რომ სექტანტებს ვიზუალურად დადგინდეთ მოეტანოთ? სიმართლე გითხრათ, ჩვენ მსგავსი არაფერი გვახსენდება“.

ასეთ შესავალს წარუმდლვარებს ავტორი რუსულ მედიაში გავ-
რცელებულ ინფორმაციას, რომელიც თარგმნილია და გაშ-
ვებულია გაზეთის თარგმანების გვერდზე. ამ საინფორმაციო
შენიშვნაში ხდება განზოგადება და განურჩევლად ეხება ნე-
ბისმიერ სექტას და სექტანტს. გარდა იმისა, ეს რელიგიური
უმცირესობის დისკრიმინაცია და მათი რელიგიური გრძნო-
ბების შეურაცხყოფაა, იგი აღვივებს შეუწყნარებლობას რე-
ლიგიური გაერთიანებების მიმართ, რომლებსაც სტატია სექ-
ტანტებად აცხადებს, ისე რომ არ იძლევა სექტის განმარტე-
ბას.

თავი III

ეთნიკური უმცირესობების
საკითხების გაშუქება ჩართულ
მედიაში – ეროვნული
უმცირესობების ხედვა
(კვლევის შედეგები)

კვლევის მეთოდოლოგია

კვლევისთვის გამოყენებულ იქნა თვისობრივი კვლევის ფოკუს-ჯგუფის მეთოდი.

ჩატარდა სამი ფოკუს-ჯგუფი – თბილისში, ახალციხესა და მარნეულში.

თითოეული ჯგუფის მუშაობაში მონაწილეობდა 8-10 რესპოდენტი.

ახალციხესა და მარნეულში ჩატარებულ ფოკუს-ჯგუფებს ესწრებოდნენ ადგილობრივი მედია საშუალებების აქტიური მაყურებლები\მკითხველები.

ფოკუს-ჯგუფის მუშაობისათვის სამივე ქალაქში, თემის სპეცი-ფიკიდან გამომდინარე, შეირჩნენ ეთნიკური უმცირესობების წარმომადგენლები. მათ შორის:

ახალციხეში – ეთნიკურად სომეხი რესპოდენტები;

მარნეულში – ეთნიკურად აზერბაიჯანელი რესპოდენტები;

თბილისში – 1 ეთნიკურად რუსი, 1 ეთნიკურად აზერბაიჯანელი, 2 ეთნიკურად სომეხი, 1 ეთნიკურად უკრაინელი, 2 ეთნიკურად

ოსი, 1 ეთნიკურად ებრაელი და 1 ეთნიკურად იეზიდი რესპოდენტი.

ფოკუს-ჯგუფები დაკომპლექტდა რესპოდენტებით 5 ასაკობრივი ჯგუფიდან: 18-25, 26-34, 35-45, 45-65 და 65+. ჯგუფებში მაქსიმალურად დაცული იყო სქესობრივი ქვოტაც.

კვლევა ჩატარდა კომპანია ბი-სი-ჯი-ს მიერ, „მედიის განვითარების ფონდის“ პროექტის ფარგლებში.

ფოკუს-ჯგუფების შედეგად იდენტიფიცირებული პრობლემები:

მედიაზე საუბრისას, რესპოდენტები მეტწილად გამოთქვამდნენ ზოგად დამოკიდებულებას ელექტრონული მედიის მიმართ, თუმცა არ ახდენდნენ დაზუსტებას, თუ რომელ მედია საშუალებას გულისხმობდნენ. გარკვეული დოზით რესპოდენტები ბეჭდურ მედიასაც ახსენებდნენ. ფოკუს-ჯგუფების შედეგად გამოიკვეთა ჯგუფების მონაწილე რესპოდენტების მიერ იდენტიფიცირებული პრობლემები.

1. მედია ეთნიკურ უმცირესობებთან დაკავშირებულ თემებს ზე-რელედ და ფრაგმენტულად აშუქებს. რესპოდენტების აზრით, გაშუქება მეტწილად ნეგატიურ ფაქტებზე რეაგირებაა, ანუ ჟურნალისტები ინტერესდებიან რაიმე დრამატული ფაქტით და, იშვიათად, ეთნიკური თემის წარმომადგენელთა წარმატებებით. სახეზეა ტენდენცია, როდესაც ეთნიკური თემი მედიის ინტერესის სუბიექტია და არა ობიექტი.
2. მედია ეთნიკურ უმცირესობებზე ინფორმაციის გაშუქებისას, ძირითადად კონფლიქტურ რეგიონებზე ამახვილებს ყურადღებას. იქ დასახლებულ ეთნიკურ უმცირესობებზე ინფორმაცია ყველაზე ხშირად შუქდება.

- 3.** რესპონდენტები გამოთქვამენ მოსაზრებას, რომ მედია სათანადო არ იკვლევს ამა თუ იმ ფაქტის ან მოვლენის წინასწარ საფუძვლებს, არ ინტერსდება იმით, თუ რამ განაპირობა ესა თუ ის ნეგატიური ქმედება და არის თუ არა ეს კავშირში ამბის მონაწილეთა ეთნიკურ კუთვნილებასთან. გამოიკვეთა მოსაზრება, რომ მედიაში ხშირად ჩნდება მასალები, რომლებიც წინასწარ აკვიატებულ შეხედულებას უფრო ეყრდნობა, ვიდრე მოვლენათა ანალიზს. არის შემთხვევები, როდესაც მედია ცალკეულ მოვლენებს (მეტწილად ყოფით კრიმინალს) ან ამბებს განაზოგადებს მთელ ეთნიკურ ჯგუფზე, რაც ნეგატიური სტერეოტიპიზაციის სახეს იღებს.

რესპონდენტები აღნიშნავენ მათი აზრით დომინანტ ტენდენციას: ხშირად მათოვის შეურაცხმყოფელი შეფასებები და გამონათქვამები მომდინარეობს არა უურნალისტების მხრიდან, არამედ სხვა და სხვა პოლიტიკური და საზოგადოებრივი აქტივისტების ციტირებებიდან ისე, რომ რედაქციები არ აკეთებენ სათანადო კომენტირებას. სახეზეა ეთნიკურ უმცირესობათა შეურაცხმყოფელი გამონათქვამების ტირაჟირება.

- 4.** რესპონდენტები მიიჩნევენ, რომ რუსეთთან გამწვავებული პოლიტიკური ურთიერთობის მიუხედავად, მედიაში რუსების, როგორც ეთნიკური ჯგუფის თემა არ გამხდარა რაიმე სახის დისკრიმინაციის ობიექტი და აქაც იგივე პრობლემები იჩენენ თავს, რომლებიც სხვა უმცირესობებთან მიმართებაში არსებობს. ეს კარგად ასახავს მოსახლეობის განწყობასაც ამ ეთნიკური ჯგუფის მიმართ. ზოგადად, რესპონდენტთა აზრით, ისევე, როგორც რუსების, აფხაზებისა და ოსების შემთხვევაშიც, ნეგატიური კონტექსტი მიმართულია პოლიტიკური პროცესების მიმართ.
- 5.** რეგულარულად არ შუქდება ეთნიკური უმცირესობების ყოველდღიური კულტურული ცხოვრება, ისტორიული მასალები, სოციალური პრობლემები, დღესასწაულები და სხვა.

თი აზრით, ადრე სტერეოტიპულ მიდგომებს საჯარო მოხელეები, პოლიტიკური და საზოგადოებრივი აქტივისტები ამკვიდრებდნენ. მაგალითად გაიხსენეს ფრაზები: „საქართველო სომხების გარეშე“; „საქართველო მხოლოდ ქართველებისთვის“. ამჯერად რესპონდენტები მიიჩნევენ, რომ მოცემულ მომენტში საჯარო მოხელეები ასეთ შეცდომებს ნაკლებად უშვებენ.

თბილისის ჯგუფში ხაზი გაუსვეს სიტყვათა შეთანხმებებს: „აფხაზი სეპარატისტი“ და „ოსი კრიმინალის“ მედიაში ხმარების პრობლემას. მათი შეფასებით, სეპარატიზმი პოლიტიკური ჯგუფის მახასიათებელია და არა ეთნიკურის, ხოლო კრიმინალს ეთნიკურობა არ აქვს.

ქვემო ქართლის ჯგუფში კი აღნიშნეს, რომ მათ გალიზიანებას იწვევს აზერბაიჯანელების „თათრებად“ მოხსენიება.

ფოკუს-ჯგუფის მონაწილეთა რეკომენდაციები:

ფოკუს-ჯგუფების მსვლელობისას რესპონდენტებმა გამოთქვეს შემდეგი რეკომენდაციები:

1. მედიამ ნებისმიერი საკითხი უნდა გააშუქოს უფრო ღრმად და დასაბუთებულად. სასურველია, უურნალისტური ნამრომი მეტად ეყრდნობოდეს ფაქტებს, კონკრეტული ისტორიის საწყისებს, მის განვითარებას და ნაკლებად კომენტარებს, რომლებიც სიტუაციაში ჩაღრმავების გარეშე არა თუ ამდიდრებს, არამედ კიდევ უფრო გაუგებარს ხდის სიუჟეტს.
2. ეთნიკურ უმცირესობებთან დაკავშირებული საკითხების გაშუქების დროს, მედიამ წინასწარ უნდა გაანალიზოს ამა თუ იმ ფაქტის უტყუარობა, გამომზეურების აუცილებლობა და საზოგადოებრივი სიკეთე და განსაზღვროს, თუ რა შედეგს გამოიღებს ეს ეგრეთ წოდებულ „რთულ რეგიონებში“.

3. მედიამ არ უნდა შეასრულოს „ნამქეზებლის როლი“ იმ შემთხვევებშიც, როდესაც საქმე არა უურნალისტების, არამედ მედიარესპონდენტების გამონათქვამების ტირაჟირებას ეხება. რედაქციებმა უფრო ტაქტიანად უნდა შეარჩიონ მასალის მინოდების ფორმა.
4. მედიამ ყურადღება უნდა გაამახვილოს სხვადასხვა ეთნიკური ჯგუფების ყოველდღიურ ცხოვრებაზე, ადათ-წესებზე, მათ ადაპტირებულობაზე ადგილობრივ გარემოსთან და არა კონფლიქტზე.
5. მედიამ მეტი დრო უნდა დაუთმოს აფხაზეთში კონფლიქტურ ზონებში არსებული სიტუაციის/პრობლემების გაშუქებას, რადგან მაყურებელს ხშირად ეჭვი ეპარება გასული მასალის ობიექტურობაში.

თავი IV

მედიის თვითრეგულირება
და ეთნიკური და
რელიგიური უმცირესობების
საკითხების გაშუქება

თანამედროვე სამყაროში მედია არის ის ძირითადი მახასიათებელი, რომელიც განსაზღვრავს, უზრუნველყოფს და აღწერს ამა თუ იმ სახელმწიფოს დემოკრატიულობის ხარისხს და საზოგადოების ლიაობას.

ერთის მხრივ, მედიის დამოუკიდებლობა და მეორეს მხრივ, იმავე მედიის პასუხისმგებლობა მოქალაქისა და საზოგადოების წინაშე, არის უმნიშვნელოვანესი ამოცანა, რომელსაც ცივილიზებული მსოფლიო სახელმწიფოების, საზოგადოებებისა და ინდივიდების წინაშე აყენებს. ამ ამოცანის შესრულება, დიდწილად უურნალისტური კორპუსის საქმიანობაზე გადის. სწორედ ამიტომ, თანამედროვე უურნალიზმია ჩამოაყალიბა და სამოქმედო წესად დაისახა საკუთარი პროფესიული სტანდარტები და ეთიკური ნორმები, რომლებიც დეკლარირებულია შესაბამის კოდექსებსა და სხვადასხვა შიდა რეგულაციებში. მეტიც, თითქმის ყველა ავტორიტეტულ მედია ორგანიზაციას პროფესიული სტანდარტების საკუთარი კოდექსი აქვს, რომლის დაცვაც სავალდებულოა ამ ორგანიზაციის თანამშრომლებისთვის. ამ კოდექსში ისეთი პრინციპების დაცვასთან ერთად, როგორებიცაა სიზუსტე, მიუკერძოებლობა, სამართლიანობა, განსაკუთრებული ადგილი უჭირავს რეგულაციებს, რომლებიც უურნალისტისგან მოითხოვს, არ დაუშვას უმცირესობების დისკრიმინაცია, შეურაცხყოფა, მათდამი ქსენოფობიის ან შეუწყნარებლობის გამოვლენა.

იმის გათვალისწინებით, რომ პოსტსაბჭოურ სივრცეში მედიის თვითონებულირება, უურნალისტური ქცევის კოდექსი და ფორმალიზებული ეთიკის ნორმები არსებითად ვერ განსაზღვრავენ მედიის მუშაობას, ან ეს ტრადიცია ჯერ კიდევ საწყის ეტაპზე იმყოფება, მედია მკვლევარები მეტნილად კონტინენტური ევროპის და ეგრეთწოდებული ლიბერალური მედია სისიტემების გამოცდილებას ეყრდნობიან.

მაგალითად, გერმანიის პრესის საბჭოს კოდექსის მე-12 სახელმძღვანელო პრინციპით დანაშაულის გაშუქებისას, დაუშვებელია ეჭვმიტანილის რელიგიური, ეთნიკური ან სხვა უმცირესობისადმი კუთვნილების აღნიშვნა, თუ ეს არსებითი არ არის მომხდარი ამბისთვის. უურნალისტი მუდამ უნდა ახსოვდეს, რომ ნებისმიერმა ასეთმა გამონათქვამმა, შესაძლოა, გააღვივოს შეუწყნარებლობა ამ ჯგუფის მიმართ.

დიდი ბრიტანეთის პრესის საჩივრების საბჭოს კოდექსი (მე-12 მუხლი) კრძალავს ინდივიდის რასის, ფერის, რელიგიის, სქესის, სექსუალური ორიენტაციის და ა.შ. დამცინავად მოხსენიებას.

პროფესიული უურნალისტების საზოგადოების ეთიკის კოდექსი მოითხოვს მედიისაგან, არ დაუშვას რასის, სქესის, ასაკის, რელიგიის, ეთნიკურობის, სოციალური სტატუსის და ა.შ. მიხედვით სტერეოტიპიზაცია.

ბი-ბი-სი-ს სარედაქციო პრინციპები თანამშრომლებისგან მოითხოვს, გააშუქონ ინდივიდის რწმენა თუ რელიგიური შეხედულებები, ნებისმიერი რელიგია, აღმსარებლობა თუ რელიგიური მიმდინარეობა სამართლიანად, შეურაცხყოფის ან დისკრიმინაციის გარეშე და პატივისცემით მოეკიდონ ასეთ თემებს. ასევე მოითხოვს, ფრთხილად შეარჩიონ სიტყვები, რათა არ აღმოჩნდეს ისინი შეურაცხმყოფელი რომელიმე ჯგუფისთვის, მათ შორის ეთნიკური და რელიგიური ჯგუფისთვის.

საქართველოში იყო რამოდენიმე მცდელობა, თუმცა, ჯერაც არ არსებობს პროფესიული სტანდარტების ერთიანი დოკუმენტი, რომელსაც ყველა სახის მედია – ბეჭდურიც და ელექტრონულიც, სახელმძღვანელო სტანდარტად მიიჩნევდა. ასევე არ არსებობს მედია დავების განხილვის ტრადიცია, რომელიც ტრადიციული დემოკრატიის ქვეყნებში ათწლეულების მანძილზე ყალიბდებოდა.

სამაუწყებლო მედიისათვის შემუშავებულია „მაუწყებელთა ქცევის კოდექსი“, რომლითაც, სხვა საკითხებს შორის, რეგულირდება უმცირესობების გაშუქების საკითხიც.

უნდა აღინიშნოს, რომ კოდექსის წინამდებარე ნორმები, თავისი არსით, ცდება ერთი კონკრეტული ნორმატიული აქტის ჩარჩოს და ზოგადად მედიის საქმიანობის სტანდარტს აყალიბებს.

მიუხედავათ იმისა, რომ კოდექსში ეს ნორმები სამართლებრივი ფორმულირებით არის წარმოდგენილი, მათში ასახულია დემოკრატიული მედიის მსოფლიო გამოცდილება და სასურველია, რომ ყველა, არამარტო ელექტრონული მედიის ჟურანალისტმა, ისინი საკუთარ პროფესიულ და სამოქალაქო პრინციპად მიიღოს. სწორედ ამიტომ გთავაზობთ ამონარიდს მაუწყებელთა კოდექსიდან.

კოდექსის IX თავში განსაზღვრულია პრინციპი და წესები, რომელთა დაცვაც ევალება მაუწყებელს, და ასევე, ის რეკომენდაციები, რომელთა გათვალისწინება სასურველია.

თავი IX

მრავალფეროვნებისა, თანასწორობისა და შემწყნარებლობის პრინციპი

მუხლი 31. მრავალფეროვნებისა, თანასწორობისა და შემწყნარებლობის პრინციპი

მაუწყებელმა თავი უნდა შეიკავოს ისეთი მასალის გამოქვეყნებისგან, რომელიც გააღვივებს სიძულვილს ან არატოლერანტო-

ბას რასის, ენის, სქესის, რელიგიური კუთვნილების, პოლიტიკური შეხედულებების, ეთნიკური, გეოგრაფიული ან სოციალური წარმოშობის საფუძველზე.

**მუხლი 32. მაუწყებლის მიერ მრავალფეროვნების,
თანასწორობის და შემწყნარებლობის
პრინციპების დაცვისადმი წაყენებული
მოთხოვნები (წესები)**

1. მაუწყებელი ვალდებულია სამაუწყებლო ბადეში განათავსოს ზუსტი და სარწმუნო, დაბალანსებული, პროპორციული და თანაზომადი ინფორმაცია საქართველოში მცხოვრებ ყველა კულტურულ, რელიგიურ, ეთნიკურ ჯგუფზე და სოციალურ ფენაზე სამართლიანობის და მიუკერძოებლობის პრინციპების დაცვით.
2. მაუწყებელმა პატივი უნდა სცეს აზრის, სინდისის, რწმენის და აღმსარებლობის თავისუფლების ფუნდამენტურ უფლებებს და თავიდან აიცილოს ნებისმიერი ეთნიკური, რელიგიური, კულტურული ან სოციალური ჯგუფის შეურაცხყოფა.
3. მაუწყებელმა პატივი უნდა სცეს ადამიანის უფლებებსა და თავისუფლებებს.

**მუხლი 33. სახელმძღვანელო რეკომენდაციები მაუწყებლის
მიერ მრავალფეროვნების, თანასწორობის და
ტოლერანტობის პრინციპების დაცვის შესახებ**

1. მაუწყებელმა თავი უნდა აარიდოს ეთნიკურ კუთვნილებასა და უარყოფით მოვლენებს შორის დაუსაბუთებელი პარალელური გავლებას, მათ შორის ცალკეული პიროვნებების საქმიანობის ასოცირებას მთელ ჯგუფთან.
2. მაუწყებელმა თავი უნდა აარიდოს უმცირესობების და სოციალური პრობლემების შესახებ არასწორი და შეცდომაში შემყვანი განცხადებების გაკეთებას, ხელი არ უნდა შეუწყოს სტერეოტიპების ჩამოყალიბებას, აუცილებლობის გარეშე არ

უნდა აღნიშნოს პირის ეთნიკური წარმოშობა და რელიგიური მრწამსი.

3. მაუწყებელმა თავიდან უნდა აიცილოს რელიგიური, ეთნიკური, ან სხვა ნიშნის მიხედვით რომელიმე ჯგუფის შეურაცხყოფა, მათ შორის გარკვეული ლექსიკის ან გამოსახულების გამოყენება. ეს მოთხოვნა არ უკრძალავს მაუწყებელს, ხელი შეუწყოს ინფორმირებულ და არაცალმხრივ დისკუსიას შეუწყნარებლობის ან დისკრიმინაციის საკითხებზე, ან გადასცეს ფაქტობრივი მასალა ან საზოგადოებაში რეალურად არსებული მოსაზრება.
4. თუ წყარო პირდაპირ ეთერში ან ახალ ამბებში უსაფუძვლოდ ასახელებს ეთნიკურ წარმომავლობას, რელიგიურ მრწამს, სექსუალურ ორიენტაციას, ოჯახურ ან ქონებრივ მდგომარეობას, სოციალურ კუთვნილებას, ან ნებისმიერ სხვა ნიშანს, როგორც პრობლემის გამომწვევე მიზეზს ან იყენებს შეურაცხმყოფელ ტერმინოლოგიას რომელიმე ჯგუფის მიმართ, წამყვანი არ უნდა აყვეს ასეთ დიალოგს და შეეცადოს შეურაცხმყოფელი განცხადების ავტორს დაუსვას შეკითხვა გამოთქმული მოსაზრების დასაბუთების მიზნით.
5. მაუწყებელმა ყურადღება უნდა მიაქციოს სახელების მართლწერას და სწორად გამოთქმას.
6. მაუწყებელმა შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირები უნდა აღწეროს არაშეურაცხმყოფელი ტერმინოლოგით. განსაკუთრებული ყურადღება უნდა დაეთმოს პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობის უფლების დაცვას, ფიზიკურ და მორალურ კეთილდღეობას და თანხმობის მიღებას.

დისკრიმინაციის დაუშვებლობის პრინციპს მოიცავს ასევე დოკუმენტები „მედიის პროფესიული სტანდარტი“ და „საქართველოს უურნალისტური ეთიკის ქარტია“, თუმცა ამ დოკუმენტებში განერილი პრინციპების დაცვის ვალდებულება მხოლოდ იმ უურნალისტებს აქვთ, რომლებმაც მათ ხელი მოაწერეს.

ეთნიკური და რელიგიური უმცირესობების გაშუქების პრინციპები საკმაოდ ვრცლად არის განერილი საზოგადოებრივი მაუწ-

ყებლის ქცევის კოდექსში. აქ ჩამოყალიბებული მოთხოვნები, საზოგადოებრივი მაუწყებლის თანამშრომელობისათვის სავაჭრო-დებულოა, თუმცა მათი, როგორც თანამედროვე უურნალიზმის რეკომენდაციად განხილვა სხვა მედია ორგანიზაციებისთვისაც სასურველი იქნება. ამიტომ გთავაზობთ საზოგადოებრივი მაუწყებლის ქცევის კოდექსის მე-15 მუხლს, რომელიც მრავალფეროვნების გაშუქების სტანდარტებისადმია მიძღვნილი.

საზოგადოებრივი მაუწყებლის ქცევის პოდები

ძირითადი პოსტულატები:

15. მრავალფეროვნების ასახვა

15.1 ეთნიკური და რელიგიური უმცირესობები

ეთნიკურ და რელიგიურ უმცირესობებზე გადაცემებისა და რეპორტაჟების მომზადებისას:

- დაუშვებელია უმცირესობათა დისკრიმინაცია რასის, სქესის, რელიგიური აღმსარებლობის, პოლიტიკური შეხედულებების, ეთნიკური წარმომავლობის, კულტურული და სოციალური კუთვნილების, ოჯახური, ქონებრივი და წოდებრივი მდგომარეობის, საცხოვრებელი ადგილის, ჯანმრთელობის მდგომარეობის, ასაკისა ან ნებისმიერი სხვა ნიშნის მიხედვით;
- არ გამოიყენოთ ისეთი სიტყვები, გამოთქმები ან კადრები, რომლებმაც ინდივიდის ან საზოგადოების ნაწილის რომელიმე ზემოჩამოთვლილი ნიშნით დისკრიმინაცია შეიძლება გამოიწვიოს;
- პირის, განსაკუთრებით ეჭვმიტანილის ან ბრალდებულის, ეთნიკური და რელიგიური კუთვნილება აღნიშნეთ მხოლოდ მაშინ, როდესაც ამას სიუჟეტისთვის არსებითი მნიშვნელობა აქვს;

- არ აღწეროთ ისეთი ფიზიკური მონაცემები, რომლებმაც დანაშაულებრივი ქმედება შეიძლება სრულიად არასწორად ეთნიკურ წარმომავლობას დაუკავშიროს;
 - არ გაავლოთ უმცირესობებსა და სოციალურ პრობლემებს შორის დაუსაბუთებელი პარალელები;
 - განასხვავეთ უმცირესობის ინდივიდუალური წარმომადგენლისა და ზოგადად მთელი უმცირესობის საქმიანობა. ნუ გააიგივებთ ინდივიდს მთელ უმცირესობასთან;
- უმცირესობების შესახებ გადაცემის მომზადებისას:
- ინტერვიუ აიღეთ უმცირესობის წარმომადგენლებისგან და ასახეთ მათი მოსაზრებები. წინააღმდეგ შემთხვევაში, ისინი სიუჟეტის „ობიექტები“ იქნებიან და არა „სუბიექტები“. დაუშვებელია სიუჟეტი რომელიმე ერთი ჯგუფის კრიტიკა, თუ ამ ჯგუფის წევრებს საკუთარი შეხედულებების ვამოთქმის და პასუხის გაცემის საშუალება არ ეძღვევათ;
 - გადაცემაში, სხვა სტუმრებს შორის, შესაბამისი კვალიფიციაციის მქონე უმცირესობის წარმომადგენელიც მოიწვიეთ;
 - რეაგირება მოახდინეთ უმცირესობების შესახებ გამოთქმულ ნეგატიურ შეხედულებებზე მაშინაც კი, როდესაც მათი ავტორები ადმინისტრაციული, პოლიტიკური ან კულტურული ელიტის წარმომადგენლები არიან;

15.4 რელიგიური პროგრამები

მაუწყებელმა პატივი უნდა სცეს ადამიანის ფუნდამენტურ უფლებას, აღიაროს ნებისმიერი რელიგია თუ კონფესია, ქადაგებდეს მას და ასრულებდეს რელიგიურ რიტუალებს.

რელიგიურ თემებზე გადაცემებისა თუ სიუჟეტების მომზადებისას უნდა იცოდეთ, რამ შეიძლება შეურაცხყოს აუდიტორია. გადაცემის ავტორებმა და წამყვანებმა, ასევე, უურნალისტებმა უნდა გაითვალისწინო საქართველოში არსებული რელიგიური ჯგუფების შეხედულებანი და თავისებურებანი. ის, რაც ერთი რელიგიისა თუ კონფესიის წარმომადგენლისთვისაა მისაღები, შეიძლება მიუღებელი იყოს მეორისათვის.

რესპონდენტებს, პროგრამის მონაწილეებს არ მისცეთ უფლება, უდიერად მოიხსენიონ სხვების რწმენა ან შეურაცხყოფა მიაყენონ განსხვავებული რელიგიისა თუ კონფესიის მიმდევრებს.

თავი შეიკავეთ ისეთი მასალის გადაცემისაგან, რომელმაც შეიძლება შეურაცხყოს ესა თუ ის რელიგიური ჯგუფი.

15.5 პოზიცია არატოლერანტობის მიმართ

როდესაც გადაცემის სტუმარი ან რესპონდენტი უსაფუძვლოდ ასახელებს ეთნიკურ წარმომავლობას ან რელიგიურ მრწამსს, როგორც რამებ მოვლენის გამომწვევ მიზეზს, აუცილებლად უნდა აცნობოთ აუდიტორიას ამ მოვლენის რეალური მიზეზები და ხაზგასმით აღნიშნოთ, რომ ეთნიკური წარმომავლობა და რელიგია არავითარ კავშირში არ არის მოცემულ საკითხთან.

არ დატოვოთ რეაგირების გარეშე გადაცემის სტუმრის/რესპონდენტის რასისტული ან ქსენოფობიური გამონათქვამები. გააკრიტიკეთ მსგავსი განცხადებები. მასალიდან აშკარა უნდა იყოს, რომ არ იზიარებთ რასისტულ და ქსენოფობიურ გამონათქვამებს.

15.6 ტერმინლოგია

არ გამოიყენოთ ისეთი ტერმინები, რომლებიც კონკრეტული ეთნიკური თუ რელიგიური უმცირესობისთვის შეურაცხმყოფელი შეიძლება აღმოჩნდეს.

რეაგირება მოახდინეთ ისეთ სიტყვებზე, რომლებიც ამცირებს და შეურაცხყოფს პიროვნებას ეთნიკური ან რელიგიური ნიშნით. რესპონდენტებს, რომლებიც აღნიშნულ სიტყვებს პირდაპირ ეთერში გამოიყენებენ, მკაფიოდ განუმარტეთ, რომ საზოგადოებრივი მაუწყებელი არ ეთანხმება მათ მიერ გამოთქმულ მოსაზრებებსა და გამოხატვის ფორმას.

თავი V

ტერმინთა განმარტება*

ანტისემიტიზმი – ებრაელთა დისკრიმინაცია მათი რელიგიური რწმენის და ადათ-წესების მიმართ არსებული სტერეოტიპების ან ეთნიკურ საფუძველზე.

განტევების ვაცის ძიება – ხალხის მთელი კატეგორიის ან ამ ჯგუფის წევრებად მიჩნეული პირებისათვის სოციალური, ეკონომიკური და სხვა პრობლემების გამო ბრალის დადება, როდესაც, სინამდვილეში, ეს პრობლემები მრავალი და მეტად რთული მიზეზებით არის გამოწვეული.

დისკრიმინაცია – მთელ რიგ სფეროებში სხვა კულტურის, ეთ-ნიკური საზოგადოების და სოციალური ჯგუფების წარმომადგენელთათვის სამართლიანად ან თანასწორად მოპყრობის უარყოფა. ეს შეხება დასაქმებას, საცხოვრებელი ადგილით უზრუნველყოფას, პოლიტიკურ უფლებებს და საზოგადოებრივი მომსახურების ადგილებს.

დოგმატიზმი – საკუთარი შეხედულებების, ცხოვრების წესისა და რწმენის ბრმა და უსაფუძვლო მიმდევრობა და ჯიუტი წინააღმდეგობის განევა განსხვავებული შეხედულებებისა და მათი მიმდევრებისათვის.

* გამოყენებულია „მედიის მრავალფეროვნების ინსტიტუტის“ „მრავლფეროვნების გაშუქების სახელმძღვანელო“

ეთნოცენტრიზმი – ადამიანის მიერ, გაცნობიერებულად თუ გაუცნობიერებლად, სხვა ეთნიკური ჯგუფის შეფასება, მის საკუთარი ეთნიკურ ჯგუფში გაბატონებული ფასეულობების, სტანდარტებისა და კრიტერიუმების მიხედვით და ალტერნატიული შეხედულებებისა და მიდგომების იგნორირება.

ეიჯიზმი – ადამიანის დისკრიმინაცია ასაკობრივი ნიშნით ან მოხუცების მიმართ არსებული სტერეოტიპის საფუძველზე.

ზიზღის გამომჟღავნება – პირზე ან მის ქონებაზე თავდასხმა, შევიწროება ან რაიმე სხვა აგრესიული, ძალადობრივი ქმედება, რომელიც ამ ადამიანის რასობრივი წარმომადგენლობის, რელიგიური მრწამსის, სქესის, სექსუალური ორიენტაციის ან რაიმე სხვა ნიშნის გამო ხდება.

თანასწორუფლებიანობა – მდგომარეობა, როდესაც რომელიმე პირს ისეთივე ლირსება, რანგი ან პრივილეგიები აქვს მიკუთვნებული, როგორც ყველა დანარჩენს.

კლასიზმი – ადამიანის დისკრიმინაცია სოციალურ-ეკონომიკური მდგომარეობის საფუძველზე.

მრავალკულტურულობა – პიროვნებებსა და ჯგუფებს შორის განსხვავებული მახასიათებლებისა და თვისებების არსებობა, მიუხედავად იმისა, ეს მისი პირადი არჩევანის შედეგი იქნება [განათლება, გეოგრაფიული ადგილმდებარეობა, ოჯახური მდგომარეობა, რელიგიური მრწამსი] თუ მისგან დამოუკიდებელი მიზეზებით განპირობებული [ასაკი, სქესი, სექსუალური ორიენტაცია, ინვალიდობა...].

რასიზმი – დისკრიმინაცია და ცრურწმენა რასობრივი ნიშნით იმის ბრალდებით, რომ ერთი ეთნიკური ჯგუფი ბუნებრივად აღემატება მეორეს თავისი ინტელექტით, მორალური თვისებებით, რწმენით, ცხოვრების წესითა და სხვა მახასიათებლებით.

სტერეოტიპი – ფართოდ განზოგადებული შეხედულება მთელი ჯგუფის შესახებ, რომელიც გამორიცხავს მათ შორის ინდივი-დუალური განსხვავებების არსებობის შესაძლებლობას.

ტოლერანტულობა – კულტურის, სოციალური ჯგუფების ან ეთნიკური საზოგადოებების წეს-ჩვეულებების და რწმენის აღიარება, მათთან საღი აზრისა და მოთმინებით მიღომა; შემწყნარებლობა.

ქსენოფობია – უცხოელების, სხვა კულტურისა თუ ეთნიკური ჯგუფების წარმომადგენლების მიმართ ღრმა ანტიპათია, შიში ან ზიზლი.

ნინასრარგანწყობა – ხალხის მთელი კატეგორიის მიმართ ირა-ციონალური ეჭვი ან ზიზლი. სხვა ხალხის უარყოფითი შეფა-სება მხოლოდ ან ძირითადად მათი ეთნიკური, რელიგიური ან სოციალური ჯგუფების წევრობის გამო.

EURASIA
PARTNERSHIP
FOUNDATION

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

MDF
MIDDLE EAST DEMOCRACY FUND